

Давидюк Ю.Д.
студентка ННІ педагогіки,
Сорочинська О.А.
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри дошкільної освіти
та педагогічних інновацій
Павлюченко О.В.
кандидат біологічних наук,
доцент кафедри зоології, біологічного моніторингу
та охорони природи
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРИРОДІ

Формування пізнавальної активності дошкільників здійснюється в процесі навчання і виховання, де розвиваються пізнавальні психічні процеси: відчуття, сприймання, пам'ять, увага, уява, мовлення. Пізнавальна активність зумовлена однією з провідних особливостей психічного розвитку людини – її індивідуальністю.

Як відомо, експериментально-дослідницька діяльність – це засіб пізнання природи, що дозволяє дитині самій керувати його перебігом, вчасно змінювати умови, зупинитися чи внести зміни в бажаному напрямі. Це засіб формування пізнавального інтересу дитини, задоволення потреби дитини у вияві своєї допитливості, отримання відповідей на свої питання. експериментально-дослідницька діяльність включає такі компоненти: здатність до комбінування, вміння висувати гіпотезу щодо причинно-наслідкових зв'язків та спроможність

вибудовувати плани щодо перевірки гіпотези, вміння конструювати пояснювальні моделі.

Експериментально-дослідницька діяльність здійснюється із дітьми, починаючи із молодого дошкільного віку (наприклад, нескладні досліди та ін.), однак, поступово вона ускладнюється (старший дошкільний вік). У дошкільному вихованні експериментування є тим методом навчання, який дозволяє дитині моделювати в своєму уявленні картину світу, засновану на власних спостереженнях, дослідах, встановленні взаємозалежностей, закономірностей.

Актуальність дослідження. Проблема розвитку пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку знайшла своє відображення у працях таких дослідників, як: О. Божович, Л. Виготський, О. Запорожець, С. Рубінштейн та інші.

Особливості розвитку пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку засобами експериментально-дослідницької діяльності розкрито у дослідженнях Г. Беленької, Г. Васильєвої, М. Машовець та інших вчених.

Мета статті – дослідити ефективність нескладних природознавчих дослідів у розвитку пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку.

Відомо, що *експериментально-дослідницька діяльність* – це спосіб впливу людини на об'єкт для його вивчення, з'ясування зв'язків, відношень і властивостей. Зазначена діяльність сприяє формуванню у дітей пізнавального інтересу, розвиває спостережливість, розумову діяльність. На думку М. Подд'якова у експериментально-дослідницькій діяльності дитина виступає як своєрідний дослідник, який самостійно впливає різними способами на навколишні явища і предмети для ефективнішого їх пізнання і освоєння. Під час експериментальної діяльності створюються ситуації, які дитина вирішує за допомогою досліду і, аналізуючи, робить висновок, самостійно пізнаючи той або інший закон чи явище. Головне завдання закладу дошкільної освіти (ЗДО) – підтримати і розвинути у дитини інтерес до досліджень, відкриттів, створити необхідні для цього умови [2, с. 12].

Експериментально-дослідницька діяльність, яку самостійно здійснює дитина, дає змогу їй створити модель явища й узагальнити отримані дієвим шляхом результати, порівняти їх, класифікувати і зробити висновки щодо значення цих явищ для людини і самої себе. Для дошкільників експериментування нарівні з грою є провідним видом діяльності.

Дослідниця Л. Божович неодноразово підкреслювала, що природа експериментування споріднена з природою предметно-маніпулятивної діяльності [1, с. 19]. Тому, цей метод найбільш відповідає віковим особливостям дітей молодшого дошкільного віку і є практично єдиним засобом пізнання світу.

З метою перевірки ефективності експериментально-дослідницької діяльності у розвитку пізнавального інтересу дітей дошкільного віку на базі Житомирського ЗДО №54 було проведено наукове дослідження. У дослідженні взяло участь 42 дитини дошкільного віку.

У ході експериментального дослідження, що проводилося нами у 3 етапи, було виділено структуру, рівні (низький, середній, високий), критерії (мотиваційно-цільовий, пізнавальний, практичний, особистісно-рефлексивний) та показники природознавчої компетентності дошкільників.

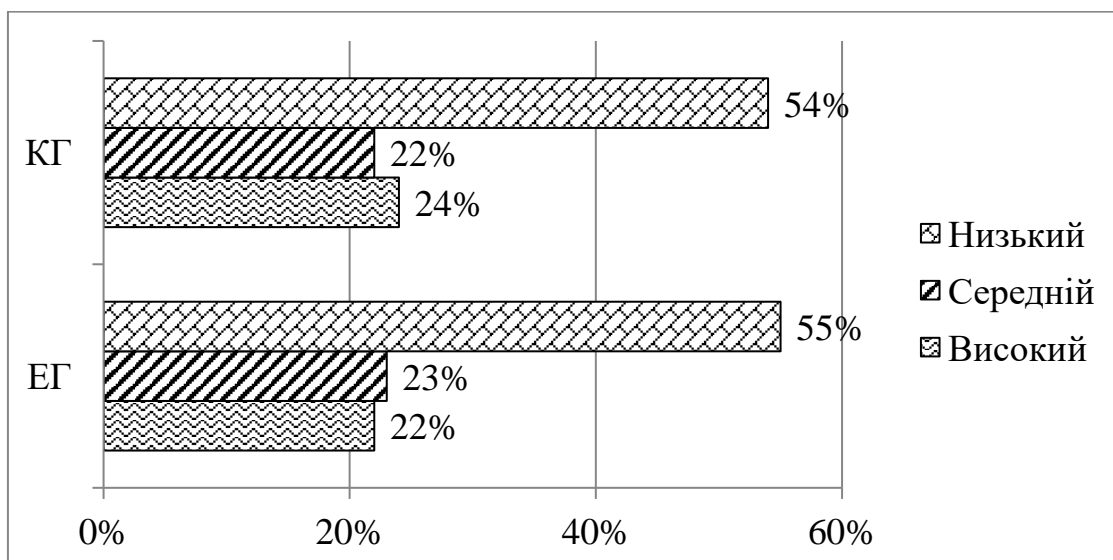

Рис. 1. Рівні сформованості пізнавального інтересу дошкільників із ЕГ та КГ засобами експериментально-дослідницької діяльності в природі на початковому етапі експерименту

Отже, як бачимо, у КГ та ЕГ переважаючим був низький рівень сформованості пізнавального інтересу до природи та до експериментування. Діти хоча й виявляли інтерес та допитливість, проте їх знання характеризувалися нестійкістю, поверховістю. Високий рівень у КГ становив 24%, а у ЕГ – 22%.

Таким чином, із огляду на показники рівня сформованості пізнавального інтересу в молодших дошкільників, наступним нашим кроком була розробка та запровадження авторської програми, яку ми впровадили у ЕГ із відповідними педагогічними умовами. До авторської програми ми включили бесіди про неживу та живу природу, загадки, ілюстрації, які спрямовані на формування мотивації дітей до участі в експериментально-дослідницької діяльності у природі. Так перед організацією досліду із снігом передбачено бесіду про зиму та сюрпризний момент – прихід Сніговичка, який приніс дітям сніг та лід. При ознайомленні з темою «Вода – чарівниця» – запропоновано запитання пошукового характеру: Де живе вода? Куди зникає краплинка? Та розгляд глобуса для порівняння кількості суші та води.

Досліди було розподілене на згупи: 1. Вивчення об'єктів неживої природи: «Яким може бути повітря?», «Чи має вагу повітря?», «Повітря у воді», «Що є в ґрунті?», «Перетворення води в пару», «Куди поділася вода?», «Кругообіг води у природі», «Чи можуть тварини жити в землі?», «Веселка в кімнаті», «Як відбувається виверження вулкана?»; 2. Проводиться експериментально-дослідницька діяльність із вивчення об'єктів живої природи (рослинного світу) відповідно до тем: «Чи може рослина дихати?», «З водою й без води», «На світлі й у темряві», «Де краще і швидше?», «Рослина – насос», «Ощадливі рослини», «Для чого рослині коріння?», «Листочки чи корінчики» тощо; 3. Розширення уявлень про природу Космосу засобами експериментально-дослідницької діяльності. Організація дослідів, об'єктами, яких є зорі та Сонце: «З яких кольорів у дійсності складається сонячний промінь?», «Сонячний промінь змінює свій напрямок».

Підсумкові результати дослідження після впровадження авторської програми засвідчили значене покращення рівня пізнавальних інтересів дошкільників. Зокрема, у порівнянні з контрольною групою (КГ – 39%) у експериментальній значно зріс високий рівень – 48%; низький рівень КГ – 35%, ЕГ – 21% (рис. 2).

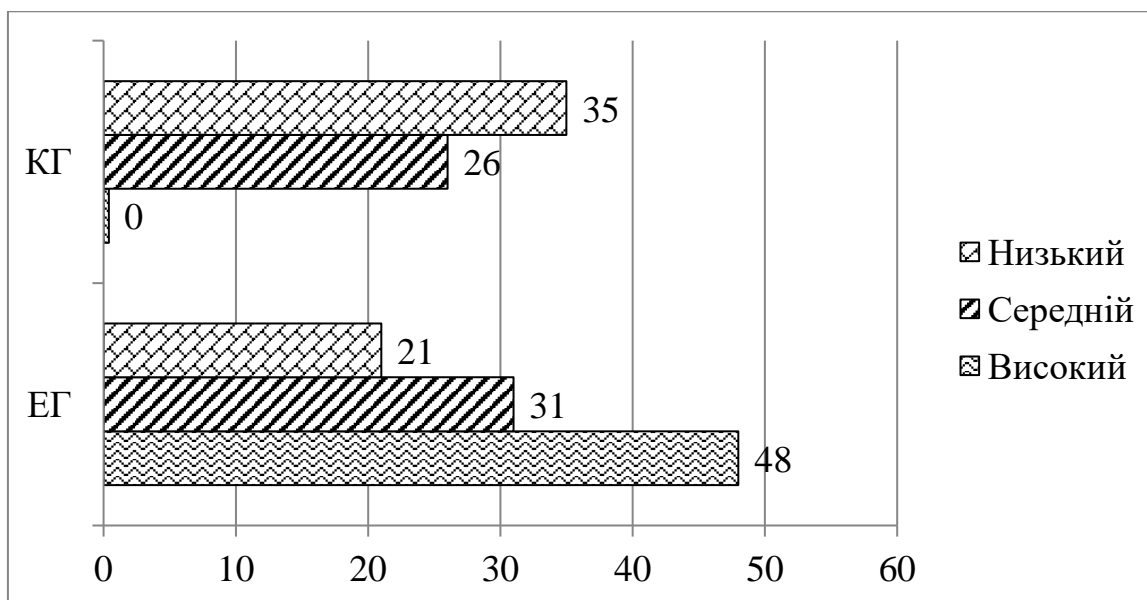

Рис. 2. Рівні сформованості пізнавального інтересу дошкільників із ЕГ та КГ засобами експериментально-дослідницької діяльності в природі на формувальному етапі експерименту (у%)

Отже, порівнюючи початкові та підсумкові результати у ЕК бачимо, що показники низького рівня суттєво знизилися (на 34%), результати, які відповідали середньому рівню зросли на 8%, а показники високого рівня зросли на 26%. Відповідно у контрольній групі зміна показників після експерименту незначна: низький рівень зменшився на 19%, середній – зріс на 4%, високий зріс на – 15%.

Список література:

1. Беленька Г. Феномен дитячої творчості / Г. Беленька // Дошкільне виховання № 1. – 2011. С. 7 – 11.
2. Подьяков З. / Креативність – базова якість особистості / З. Подьяков // Вихователь-методист дошкільного закладу. – №8. – 2008. – С. 23.